

Harcoljunk a szocializmus győzelméért a tömegek tudatában is

(A tudat szocialista átformálásának egyes kérdései)

JENEY JENŐ

Pártunk VII. kongresszusa kiemelkedő jelentőségű szocializmust építő társadalmunk egész történetében. Meggyorsította a szocializmus építését és feladatul tűzte ki a szocialista alapok lerakásának közeli befejezését. Mindezt egy alig több mint tízesztendősz szocialista társadalomátalakítás hatalmas eredményei készítették elő.

Az új rend teljes győzelemre vitele hazánkban — hasonlóan a szocialista építés eddig megjárt útjához — osztályharcban, forradalomban valósulhat meg. A szocializmus nálunk is, csakúgy mint másutt a kapitalizmus ellen vívott politikai, gazdasági és ideológiai harcban alakult, formálódott. A teljes győzelemhez is csak így juthat el.

Hazánk társadalmi viszonyaiban történt mélyreható változások egyik legkifejezőbb mércéje a szocializmus és a kapitalizmus egymás közötti harcából adódó történelmi kérdésfelvetés, a „ki kit győz le” mai megválaszolása. Két szempontból is fontos ez a válaszadás. Egyrészt, mert kifejezi a szocialista építés eddigi eredményeit, másrészt, mert jelzi a szocializmus teljes győzelméhez vezető út feladatait.

A „ki kit győz le” kérdés a proletárhatalom kivívásával a politika, ezen belül a legfontosabb, a hatalom szempontjából már több mint egy évtizeddel ezelőtt eldőlt. Ha a „ki kit győz le” kérdését a termelési viszonyok tekintetében vizsgáljuk — úgy látjuk, hogy a szocialista termelési viszonyok ugyan döntő túlsúlyra jutottak hazánkban, mégsem kizárólagosak. Vagyis e téren a „ki kit győz le” kérdés még nem dőlt el teljes e észében. Hátra van még a falu szocialista átszervezésének (és a városokban a magántulajdonon alapuló kisárutermelési viszonyok szocialista viszonyokkal való felváltásának) befejezése.

A „ki kit győz le” kérdés az ideológia oldaláról nézve több tekintetben másképpen áll, mint a politika vagy a gazdaság oldaláról. A szocialista ideológia már eddig is széles körben és mélyen behatolt a dolgozó tömegek tudatába, a burzsoázia ideológia óriási teret vesztett. A tömegek tudatában is forradalom ment és megy végbe. Ez a forradalom azonban sokkal nehezebb, bonyolultabb és hosszadalmasabb folyamat. „A burzsoázia gazdasági hatalmának megsemmisítése a politikai hatalom megragadása után viszonylag egyszerűbb feladat. De a burzsoázia kisajátításával még nem arattunk végső győzelmet felette. Ennél sokkal hosszadalmasabb és bonyolultabb feladat az, hogy a dolgozók túlnyomó többségét kiszabadítsuk a burzsoázia ideológiai és politikai befolyása alól, s

megnyerjük a marxizmus—leninizmus eszméi számára. Győzelmünk csak ezután válik véglegessé.”¹

A „ki kit győz le” kérdés tehát politikai téren eldőlt. A termelési viszonyokat illetően most van teljes eldöntése szakaszában. Az ideológia síkján viszont — a szocialista ideológia egyre gyorsuló elterjedését számításba véve is — még teljes élességgel fennáll.

I.

A kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet társadalmában, így hazánkban is a szocialista tudat kialakulása, fejlődése és a tudatnak a lét mögötti elmaradása fontos új vonásokat mutat a korábbi osztálytársadalmakhoz képest. Ezek figyelembevételére a szocialista építés mai szakaszában is nélkülözhetetlen.

1. A szocialista tudat kialakulásának és fejlődésének folyamata gazdasági alapja létrejöttét tekintve, eltér a korábbi osztálytársadalmaktól. A korábbi osztálytársadalmak tudatát meghatározó gazdasági alapok többé-kevésbé kész formái ösztönösen jönnek létre az őket megelőző társadalmak keretei között. A szocialista tudatot kiváltó szocialista gazdasági alap, — mivel a kapitalizmustól (de bármely osztálytársadalomtól is) minden tekintetben gyökeresen különbözik és így a kapitalizmusban semmiféle formája nem jöhet létre — maga is tudatos, forradalmi cselekvés eredménye.

A párt, a szocialista állam a marxizmus—leninizmus eszméi alapján tudatosan és tervszerűen végzi a kapitalista termelési viszonyok megszüntetését és a szocialista termelési viszonyok létrehozását. Ez másképpen nem is lehetséges. Tehát már a szocialista alap létrejötte előtt kialakul a proletariátus kapitalizmusbeli létéből, helyzetéből következő szocialista tudat. (Természetesen ez a tudat ekkor még inkább csak a párt, a legöntudatosabb proletárok tudata, mint az egész proletár osztályé. A párt vezetésével a proletariátus e szocialista tudat birtokában vívja ki hatalmát és kezd hozzá szövetségeseivel az új társadalom építéséhez.)

Ideológiai munkánknak így még ma is nem pusztán az a célja, hogy ellensúlyozza a tudat elmaradását a léttől, hanem az is, hogy erősítse, szélesítse a szocialista társadalom építéséhez nélkülözhetetlen szocialista tudatot. A szocialista építés e sajátosságának figyelembevételére rendkívül fontos. Megnöveli az ideológiai munka, a szocialista tudatátformáló tevékenység jelentőségét. Minél jobban kifejlődik a dolgozó tömegekben a szocialista tudat, annál gyorsabban és eredményesebben valósul meg a szocializmus gazdasági bázisa. Ez képezi viszont alapját a szocialista tudat tömegméretű elterjedésének.

2. A szocializmus építését megelőző osztálytársadalmakban a társadalom tudata nem egységes. A társadalmi tudatot ekkor általában az egymással szembenálló alapvető osztályok tudatának antagonizmusa jellemzi, miközben a domináns az uralkodó osztályok, a kizsákmányoló osztályok tudata. A szocializmust építő társadalom tudata szintén nem egységes. Itt is fellelhető a két egymással szembenálló ideológia, a szocialista és a burzsoá tudat frontja, természetesen a korábbi osztálytársadalmaktól minőségileg eltérő módon.

¹ Kádár J.: A magyarországi osztályharc tapasztalatairól. (Béke és szocializmus kérdései. 1959. 2. sz. 13. o.)

Az átmenet időszakában a vezető, a meghatározó a szocialista ideológia, a szocialista tudat. A marxizmus—leninizmussal először jön létre a történelemben egy kizsákmányolt osztály, a proletariátus olyan eszmeanyaga, mely a hatalom kivívása után vezető és meghatározó szerepet tölt be, s mely idővel az egész társadalom eszmeanyagává válik. Az átmeneti társadalomban a szocialista és a burzsoá ideológia harcát még egy fontos új vonás jellemzi: a szocialista tudat törvényszerű tendenciája a szakadatlan erősödés, perspektívában pedig a teljes győzelemre jutás. Ezzel szemben a burzsoá tudat törvényszerű tendenciája a szakadatlan gyengülés, perspektívában pedig a teljes megsemmisülés.

3. A társadalmi tudat a társadalmi lét visszatükröződése. Ebből szükségszerűen következik, hogy a társadalmi tudat fejlődése elmarad a lét fejlődésétől. Ez minden társadalomra, így a szocialista társadalomra is érvényes.

Az átmenet időszakában a tudat fejlődésének elmaradása a lét fejlődésétől alapvetően abban áll, hogy a szocializmust kifejező marxista—leninista ideológia és a kapitalizmust tükröző burzsoá ideológia egymás mellett és ugyanakkor egymással kibékíthetetlen harcban ott él az emberek tudatában, sőt legtöbbször egy és ugyanazon emberek tudatában.

Az átmenet időszakában tehát olyan mértékben jelentkezik és hat még a burzsoá tudat, amennyire még fennállanak az azt szülő termelési viszonyok és amennyire még nem tudatosult az emberekben a megváltozott, szocialistává formált létük. Ennyiben tehát még nem az új, a szocialista társadalom, hanem a régi kapitalista társadalom él bennük. A szocialista tudat léttől való elmaradásának ebből a konkrét jelentkezéséből két fontos következtetés is adódik.

Az egyik, hogy a tudatnak ez az elmaradása a lét mögött csak átmeneti és teljesen leküzdhető. Leküzdhető a burzsoá eszmék, nézetek gazdasági bázisának felszámolásával, a szocialista termelési viszonyok teljessé tételével, valamint ezzel egyidejűleg és még jóval utána is folytatott ideológiai harccal. A burzsoá tudat hatásai, maradványai tehát nem örök koloncok, amelyeket az épülő vagy felépült szocialista társadalom emberének végzettszerűen magával kell hurcolnia.

A mai viszonyaink között ennek az objektív lehetőségnek a kidomborítása különösen időszerű. Egyfelől, mert hazánkban a szocialista építés befejező szakasza kötelezően napirendre tűzte a szocialista tudat legszélesebb kibontakoztatását, a burzsoá tudat kiszorítását. Másfelől, mert a burzsoázia napjainkban sokkal jobban mint korábban saját ideológiájáról, mint legyőzhetetlen, magasabbrendű, osztályokon felül álló ideológiáról fecseg.

A másik következtetés, hogy a szocialista tudat kialakulásával egy minőségileg új tudat jön létre. Olyan tudat, melynek teljes győzelme esetén — léttől való elmaradása alapvetően már nem egy tőle mindenben idegen társadalom, a burzsoá társadalom tudatának átmeneti létezésében fog jelentkezni. A szocialista ideológia, a szocialista tudat teljes győzelmével sem fog megszűnni a tudat fejlődésének a lét fejlődése mögötti szükségszerű elmaradása. Ezt az elmaradást azonban — a kommunista társadalom magasabb fokát tükröző tudattal szemben — ugyanannak a kommunista társadalomnak egy alacsonyabb fokát, a szocializmust kifejező tudat képezi majd. A szocializmus felépítésével tehát egy olyan társadalmat teremtünk, mely nem ismer antagonisztikus ellentmondásokat és így perspektívában nem fogja ismerni a lét, és a lét fejlődésétől elmaradt tudat közötti antagonizmust sem.

II.

A szocialista tudat kialakulásában és fejlődésében az új termelési viszonyok hatása és pártunk, államunk ideológiai tevékenysége a legszorosabban összefügg. A szocialista termelési viszonyok az az alap, amelyen tömegmérétekben kialakul az emberek szocialista tudata. Elegendő-e azonban a kapitalista és a kispolgári termelési viszonyok felcserélése szocialista termelési viszonyokra ahhoz, hogy az emberek tudata szocialistává váljék? Egyáltalán nem elegendő. A marxizmus (a Szovjetunióban és a népi demokratikus országokban már a gyakorlat által is beigazoltan) azt tanítja, hogy ehhez elkerülhetetlenül két tényező szükséges. Egyrészt a szocialista gazdasági alap, mint a legfontosabb tényező megteremtése, másrészt e feladat törvényszerű velejárója, a párt és a szocialista állam tudatos ideológiai harca a szocialista eszmék győzelméért, a burzsoá ideológia kiszorításáért.

Ezen a téren gyakran találkozhatunk a marxizmust vulgarizáló felfogással és gyakorlattal, amely szerint a régi termelési viszonyok helyébe lépett szocialista termelési viszonyok mintegy közvetlenül, automatikusan megváltoztatják, szocialistává teszik az emberek gondolkodását, eszmei arculatát. Ez a felfogás ugyan egy valóban helyes törvényszerűségből indul ki, abból, hogy a társadalmi tudat nem változhat meg a társadalom anyagi alapjának megváltozása nélkül. De ezt egyoldalúvá teszi.

Figyelmen kívül hagyja, hogy az osztálytársadalmakban a társadalom anyagi alapjának változása az osztályok cselekedetein keresztül hat a társadalmi tudatra és a társadalmi tudat fejlődése ideológiai osztályharc útján megy végbe, amelyben az egyes osztályokat képviselő pártok minden eszközzel terjesztik az osztályérdekeiket tükröző eszméket, nézeteket. Még inkább áll ez a proletariátus élcsapatára, a kommunista pártra, mely minden más múltbeli és jelenlegi osztályhoz képest a tudatosság legmagasabb fokát képviseli. (A tudatosság egyedüli valóban tudományos fokát is, mert olyan osztály eszmeanyagának legkövetkezetesebb képviselője, melynek érdekei a társadalom objektív fejlődéstörvényeinek követelményeit fejezik ki, melynek érdekei nemcsak a társadalom, de általában az anyagi valóság egészének hű megismerését és feltárását kívánja meg.) E magas fokú tudatosság nélkül nem is lenne képes a kapitalizmus megszüntetésére, a szocializmus létrehozására irányuló harc vezetésére. Az említett vulgáris felfogás tehát figyelmen kívül hagyja a kommunista párt és a szocialista állam ideológiai munkáját, a dolgozók tudatát átalakító tevékenységét.

Teljesen igaz, hogy az új, szocialista termelési viszonyokkal létrejön az emberek tudatát újjá formáló anyagi bázis. De a termelési viszonyokban bekövetkezett változást nem követi automatikusan a tudat változása. Az új termelési viszonyok létrejöttével megkezdődik annak tudatosodása, az új kifejezésre jutása az emberek gondolkodásában, tudatos magatartásában, cselekedeteiben.

Ez a tudatosulási folyamat azonban osztályonként, de azokon belül szinte emberenként is az előző gazdasági alap eszmei hatásának erősségétől, a környezeti befolyásoktól, a műveltségi színvonalától, az egyéni élet különbözőségeitől függően rendkívül eltérő ütemben és mértékben megy végbe. Például még ma is — a sok közös vonás mellett — nagy eltérés mutatkozik a párttagok és a pártonkívüliek, a szervezett és a szervezetlen dolgozók, a tősgyökeres proletárok és a munkásosztályba újonnan bekerültek, a kolonizált és a kétlaki

munkások, a termelészövetkezethez már régebb belépettek és az új termelészövetkezeti tagok, vagy az egyénileg dolgozó parasztok stb. tudata között. Sőt, még e kategóriákon belül is igen változatos a kép.

Közömbös lehet-e a szocialista építés számára, hogy meddig tart a dolgozó tömegekben megváltozott létük tudatosulása? Semmiképpen sem! A szocialista társadalomátalakítás engesztelhetetlen harc a szocializmus erői és a kapitalizmus között ideológiai téren is.

A burzsoázia a múltban is mint az anyagi javak és a hatalom birtokosa minden eszközzel arra törekedett, hogy a proletárok és más dolgozók ne a saját fejükkel gondolkodjanak, hanem a burzsoá ideológia eszméi szerint. A polgári és a kispolgári gondolkodás, a nacionalizmus, a sovinizmus, az antiszemitizmus, a burzsoá erkölcsi eszmék, a vallásos világnézet stb. mind-mind a letűnt kizsákmányoló társadalom eszméi, tudati bélyege. A nemzetközi burzsoázia és a hazai burzsoá maradványok ma is megtesznek mindent, hogy saját tudatukat konzerválják, sőt erősítsék a dolgozó tömegekben, és ideológiájuk hirdetésével akadályozzák a szocialista tudat kibontakozását, fejlődését. Természetesen hazánkban ma már egészen más pozícióból és eredményességgel tehetik ezt, mint amikor a hatalom birtokában nemcsak anyagi, de szellemi téren is fennállt a dolgozó tömegek feletti „hitbizományuk”.

Ezért a szocialista forradalom, az osztályharc logikája nemcsak megkívánja, de egyenesen meg is követeli pártunktól, államunktól és mindenkitől, aki már felemelkedett a szocialista tudat fokára, hogy harcoljon a szocialista ideológia győzelméért. Ahogy nem közömbös a dolgozók jóléte és jövője számára a szocializmus teljes győzelme hazánkban, ugyanúgy nem lehet közömbös a szocializmust tudatosan képviselő egyetlen marxistának sem, hogy meddig lesznek társadalmunkban a dolgozók elmaradottabb rétegei a múlt szellemi béklyóiban és milyen gyorsan válnak a szocializmus egyre tudatosabb tényezőivé.

Az egyre szélesülő szocialista gazdasági alap mellett pártunknak és államunknak szakadatlan és tudatos ideológiai munkája szükséges tehát, hogy meggyorsuljon a szocialista lét felismerése, a burzsoá tudat leküzdése az emberekben. Csak így érhető el az is, hogy a burzsoá tudat megnyilvánulásai és maradványai ne gátolhassák társadalmunk szocialista átalakításának befejezését.

III.

Hazánkban az emberek tudatában is mélyreható változás ment végbe. Ma már a dolgozó tömegek egyre jelentősebb részének gondolkodását, magatartását hatják át a marxizmus—leninizmus, a szocialista hazafiság, a proletárnemzetköziség eszméi. A szocializmus emberének nemes tulajdonságai, magasabbrendű erkölcsisége és humanizmusa is mind jellemzőbbé válnak. Az új társadalom ügyéért, a közösségért való odaadás — az egyéni érdek alárendelése a közérdeknek, — öntudatos és jó helytállás a munka frontján, — részvétel a munkaversenyben, az önkéntes és fizetséggel nem kecsegtető társadalmi munkában már nem szórványos jelenség, egyre inkább társadalmunk természetes velejárója. A szocialista építés a magasabbrendű szocialista tudat kialakításának kohója, melyben már eddig is az új gondolkodású, új jellemű emberek sokasága formálódott ki. Ezek a szocializmus eszméitől áthatott új gondolkodású, új jellemű emberek élen járnak a szocialista társadalomátalakí-

tásban. Példamutatásuk és magatartásuk kedvező hatást gyakorol a kevésbé öntudatos dolgozó tömegekre. Elősegíti, hogy ők is ilyenekké váljanak.

Ez a fejlődés azonban nem fedheti el előttünk, hogy a burzsoá ideológia még széles körben jelentkezik az emberek gondolkodásában és magatartásában. A burzsoá és kispolgári magántulajdonosi felfogás, csak az egyént szem előtt tartó individualizmus, a közösségi érdekek semmibevevése és a vélt egyéni érdekek előtérbe állítása még mindig elég elterjedt. Nem ritka a társadalmi tulajdon herdálása, a legkülönbözőbb visszaélések, korrupciók előfordulása, jogtalan anyagi előnyök vagy munka nélküli jövedelmek szerzése, az állampolgári kötelezettségek elmulasztása stb.

A Horthy-fasizmus egész reakciós szellemi hagyatékával sem számoltunk le teljesen. Itt kiváltképpen a nacionalizmusra, a sovinizmusra, az antiszemitizmusra, az egészséges nemzeti büszkeséget aláásó kozmopolitizmusra, nyugatimádatra és az osztályellenség részéről hirdetett és egyesekben hitelre találó kommunista- és szovjetellenességre, politikai cinizmusra stb. kell felfigyelnünk, melyek romboló hatása még napjainkban is erősen érződik.

A letűnt társadalmi rendszer kártékony eszmei hatása él tovább az emberek egy részének burzsoá erkölcsi felfogásában és magatartásában, a szocialista együttélés szabályainak megsértésében, az erkölcsi anarchizmusban, a magánéleti lazaságokban, a karrierizmusban, a képmutatásban, az ingyenélésben, a huligánkodásban is. Végül amiben a letűnt társadalmi rendszer tudati hatása a legvirulensebb: a reakciós tudománytalan idealista világnézet, vallásos eszmék és előítéletek.

A szocialista és a burzsoá ideológia között nincs és nem is lehetséges harmadik út. A dolgozó tömegek tudatának szocialista átformálása azt kell, hogy jelentse: a marxista ideológia eszmei harcban küzdje le a burzsoá ideológiát, távolítsa el az emberek gondolkodásából, magatartásából annak előbb felsorolt megnyilvánulásait. Ehhez fel kell számolnunk a ma még több helyütt tapasztalható, a marxista elméleti megalapozottságot nélkülöző, káros prakticista gyakorlatot és velejáróját az elméleti munka, az ideológiai harc lebecsülését.

Kíméletlen harcot kell folytatnunk a főveszélyt jelentő revizionizmus, a burzsoá ideológia napjaink legveszedelmesebb formája ellen. A revizionizmus megfosztja a marxizmust forradalmiságától, képtelenné teszi az ellenséges burzsoá ideológia és minden helytelen felfogás, nézet elleni eszmei harcra. Le kell küzdeni a revizionizmus és általában a burzsoá ideológia iránti békülékenységet is, a burzsoázia és reakciós eszméi előtti behódolás lepezett, „csendes” képviselőit.

Ugyanakkor fel kell lépni a marxizmus fejlődését, alkotó alkalmazását gátló dogmatizmussal és szektariánizmussal szemben is. A dogmatizmus, a szektariánizmus lazítja a párt tömegkapcsolatát, fékezi egész szocialista építésünket, akadályozza általában a burzsoá ideológia és különösen a revizionizmus elleni harcot. Erre azért kell felfigyelnünk, mert gyors ütemű fejlődésünk, az elmúlt évek hatalmas sikerei, munkáshatalmunk szilárdsága, pártunk megnövekedett tömegbefolyása következtében fennáll — különösen a párton belül — az elbizakodottság, a „hurrá” hangulat, a politikai és világnézeti meggyőzést lebecsülő módszerek alkalmazásának, ezzel együtt a dogmatikus és szektás felfogásnak, magatartásnak a reális veszélye.

Pártunk VII. kongresszusa megjelölte a burzsoá eszmék leküzdésének, a szocialista tudat kiterjesztésének konkrét feladatait a termelőmunka, a tudományok, a köznevelés, a kultúra területén, valamint a köz- és magánéletben.

A közneveléssel szemben — hogy csak egy példa álljon előttünk — azt a követelményt támasztja, hogy az általános és középiskolák, az egyetemek a munkában jól helytálló, művelt, marxista világnézetű szocialista emberekké neveljék ifjúságunkat és ennek érdekében az oktató, nevelő munkát vigyék közelebb a mindennapi élethez.

Igen sokoldalú ideológiai felvilágosító és nevelő munkára van tehát szükség, melyben központi helyen a marxizmus széleskörű ismertetésének, mély és meggyőző magyarázásának kell állnia. Ideológiai munkánkkal el kell érniünk, hogy a dolgozó tömegek politikai felfogását, világnézeti arculatát, erkölcsét, kultúráját, munkáját és magatartását a marxizmus—leninizmus eszméi hasásk át.

IV.

Pártunk politikája ma sokkal jobban, mint korábban, a dolgozó tömegek túlnyomó többségének helyeslésével és aktív támogatásával találkozik. A múlt személyi kultuszának határozott leküzdése, a pártegység szilárd elvi alapokra helyezése és a párt tömegkapcsolatainak szakadatlan erősítése pártunk és dolgozó népünk között a bizalom elszakíthatatlan szálait szőtte. A nemzetközi helyzet és a béke kilátásainak javulása — a szocialista tábor növekvő eredményei az új társadalom megvalósításában, az emberek jólétének, szociális és kulturális ellátottságának emelésében — a Szovjetunió sikerei a kommunizmus építésében és a békeharcban, mind-mind a szocializmus kapitalizmussal szembeni hatalmas fölényét demonstrálja, mely egészséges optimizmussal, a szocialista, kommunista jövőbe vetett szilárd hittel tölti el dolgozó népünket.

Ez azonban nem szoríthatja háttérbe pártunk politikájának, a VII. kongresszus célkitűzéseinek, a nemzetközi kommunista mozgalom helyzetének és feladatainak újbóli és újbóli ismertetését és részletes megértetését. Még inkább így kell tennünk azért is, mert a dolgozók különböző rétegei számára nem egyformán könnyen és hamar válik világossá pártunk politikája, törekvései és a nemzetközi helyzet helyes megítélése. A dolgozó tömegek politikailag fejletlenebb rétegei például többszöri és alaposabb tájékoztatást, felvilágosítást igényelnek.

Ma még egyesek inkább csak ösztönösen, mintsem tudatosan látják, hogy pártunk politikája, államunk intézkedései helyesek és javukat szolgálják. Nem ismerik fel, hogy nyugodt, felszabadult életük, növekvő jólétük abból a szocialista rendszerből ered, melynek eddigi építésében részt vettek és mai, holnapi építésének is részesei. Nem beszélve arról, hogy a dolgozók gondolkodásban legelmaradottabb részénél politikai közömbösség, passzivitás is tapasztalható, melyet nem minden hátsó gondolat nélkül a hazánkban meglévő politikai reakció, a kizsákmányoló osztályok maradványai tudatosan is szítanak és erősítenek.

Itt-ott az apolitikusság, a politikai közömbösség olyan megnyilatkozásaival találkozhatunk, mint „régén sem politizáltam, most is jól meg vagyok nélküle”, „az ember csak addig élhet nyugodtan, míg nem politizál”, vagy „a politizálás nem egyszerű emberek dolga, hanem az okosoké, a hivatásos politikusoké” stb. Az ilyen emberek természetesen csak szűken, saját érdekeiket (gyakran vélt érdekeiket) és munkájukat nézik. Csak az orrukig látnak. Így nem is dolgozhatnak annyira eredményesen, mintha ismernék, hogy saját munkájuk a szocializmus egész épülő művének fontos láncszeme és csak a köz érde-

kében végzett munkálkodásuk biztosíthatja igazi, jól felfogott érdekeik érvényesülését.

Ezért a szocialista alapok közeli teljes lerakásának nagyszerű feladata megköveteli a politikai közömbösség, az apolitikus szemlélet elleni állandó harcot. Megköveteli az egyes emberek politikai felfogásában, magatartásában tapasztalható elmaradás csökkentését, megszüntetését, és felzárkóztatásukat a politikailag aktív, a párt célkitűzéseit világosan látó és azon öntudatosan munkálkodó dolgozó tömegek mellé.

Ideológiai és politikai felvilágosító munkánknak meg kell értetnie: a gondolkodásban legelmaradottabb dolgozók politikai közömbössége, apolitikus magatartása fékezi a jólét továbbjavítását, saját maguk ellen, a saját ügyüket képviselő szocialista építés ellen irányul. A párt politikájának, a VII. kongresszus határozatainak, a nemzetközi kommunista mozgalom követelményeinek ismertetésével érhetjük el azt is, hogy mindenki saját munkáját a hazánkban és a nemzetközi porondon folyó egész szocialista, kommunista társadalomátalakítás fontos és elválaszthatatlan részeként fogja fel.

V.

A szocialista tudat kialakításának és állandó fejlesztésének egyik legfontosabb eszköze a cselekvő, forradalmi részvétel az új társadalom építésében. Az emberek tevékenységét meghatározó eszmék, célkitűzések mindig a gyakorlati életből indulnak ki és arra is hatnak vissza. Az emberek által megváltoztatott gyakorlati élet viszont átalakítója, továbbformálója eszméiknek, nézeteiknek. Hazánk felszabadulás utáni történetében végbement és napjainkban is tartó szocialista forradalom mindezt beigazolta.

A dolgozó tömegek cselekvő, forradalmi részvétele a szocialista építésben nemcsak új társadalmat teremtett és teremt hazánkban, hanem az emberek tudatának is „tisztítótüze”, mely elégette és elégeti a gondolkodásukban meglevő, de saját igazi érdekeikkel szembenálló burzsoá eszméket. Ennek következménye, hogy a hazánkban kialakult magasabbrendű társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális viszonyok már eddig is mélyen átalakították az emberek gondolkodását és a szocialista eszmék, a marxista ideológia egyre jobban dolgozó népünk egész tevékenységének eszmei rugójává változik.

Szemléletesen bizonyítja ezt például az új termelészövetkezeti tagok tudatában megindult átalakulási folyamat. A szövetkezetbe lépésük pillanatában — az öntudatosabb részüktől eltekintve — gondolkodásukban csak annyi volt „szocialista”, hogy — saját érdekükben, a régebbi termelészövetkezetek jó példájának hatására, számítva pártunk, államunk és városi dolgozó testvérük, a munkásosztály segítségére — felismerték a szocialista nagyüzemi gazdálkodás előnyét és saját elhatározásukból beléptek a termelészövetkezetbe. Értelmükkel már felfogták, hogy ezt a lépésüket nem halogathatják tovább, de a gondolkodásuk, a szívük, a korábbi életük megszokottsága, bizonytalanságuk a számukra még ismeretlen új élettel szemben tekintetüket a holnap mellett még erősen a tegnapi fordította. Amikor azonban munkához láttak, megkezdték a tervezgetést, a szocialista nagyüzemi gazdálkodás szervezését és méginkább, amikor belevetették magukat a tavaszi munkába — már kevesebbet gondoltak a múltra, csökkent bizonytalanságuk és érzéseik, szívük, gondolkodásuk jobban összeforrt a termelészövetkezettel. Ma már sok új termelészövetkezeti tag

helyes javaslatával, kezdeményezésével, szakmai tapasztalatával öntevékenyen is segíti fiatal közösségét.

Természetesen hiba volna feltételezni, hogy csoda történt és az új termelőszövetkezeti tagok tudatában máris valami egészen nagyarányú változás állt be. Ehhez hosszabb idő, az új termelőszövetkezetek megszilárdulása, a szocialista nagyüzemi gazdálkodásban huzamosabb ideig végzett munka, jó gazdasági eredmények, a szocialista mezőgazdaság anyagi előnyeinek közvetlen tapasztalása stb. szükséges. Mindenesetre az előbb felhozott példa világosan mutatja, hogy már néhány hónapi munka is a falu szocialista átalakításában, illetve aktív részvétel megváltozott életében milyen kedvezően éreztetni hatását az új termelőszövetkezeti tagok gondolkodásában és magatartásában.

A forradalmi cselekvés tudatformáló hatását tanúsítja a szocialista munkabrigád megtisztelő címének elnyeréséért folyó mozgalom, a szocialista munkabrigádok elterjedése. A mozgalom résztvevői termelékenyebb és jobb minőségű munkát végeznek. Elsajátítják és alkalmazzák a fejlett termelési kultúrát, technikát. Szélesítik általános műveltségüket — fejlesztik marxista politikai és világnézeti tudásukat. Betartják a szocialista erkölcs, humanizmus követelményeit. Elvtársi segítséget nyújtanak dolgozó társaiknak politikai, szakmai téren, a mindennapi élet problémáiban. A szocialista brigád-mozgalom tagjai tehát önkéntesen és tudatosan vállalják, hogy saját magukat és dolgozó társaikat az új társadalom felépítése érdekében végzett példaadó munkájukon, magatartásukon keresztül szocialista típusú emberré alakítják.

A forradalmi cselekvés tudatformáló szerepe jut kifejezésre — ha még nem is ilyen magas fokon — a munkafejlesztés megjavítását, az önköltségesítőket és a takarékoskodikást, a fejlettebb technika bevezetését, a termelékenyebb munkát, a kiváló minőségű termékek előállítását célul kitűző munkaverseny mozgalomban is.

Felvilágosító és nevelő tevékenységünk fő tartalmát most pártunk VII. kongresszusának határozatai szabják meg. Ezért biztosítanunk kell a dolgozó tömegek állandó mozgósítását a VII. kongresszus határozatainak végrehajtására. El kell érni az eddiginél aktívabb forradalmi részvételt a szocialista alapok lerakásának befejezésében. A kongresszusi határozatokat, útmutatásokat úgy kell ismertetnünk a dolgozó tömegekkel, hogy az a legszorosabb kapcsolatban álljon a megvalósításukért folyó mindennapi gyakorlati munkával, a szocialista építés pozitív jelenségeinek erősítésével, a negatív jelenségek kiküszöbölésével. Ideológiai munkánkból ezért kell száműznünk minden öncélúságot, felesleges és értelmetlen általánosságot. Ideológiai munkánk csak így lehet valóban hatásos és eredményes.

Ugyanakkor harcolnunk kell a tudat szocialista átformálása során a dolgozó tömegek új társadalmat építő munkájának, forradalmi cselekvésének döntő szerepét lebecsülő vagy tagadó nézet ellen. E nézet (egyébként sokszor nem rosszindulatú) képviselői szerint előbb szocialistává kellene tennünk az embereket és csak azután számíthatunk valóban rájuk a szocializmus építésében. Amíg korábban, az államosítások idején a munkásosztályról hallottuk ezt, a közelmúltban és ma a dolgozó parasztságra is vonatkoztatják, mondván „milyen szocialista mezőgazdaság lehet az, ahol az emberek túlnyomó része nem marxista” vagy „a mezőgazdaság szocialista átszervezése sokkal eredményesebb lenne, ha a dolgozó parasztokat előbb megtanítottuk volna szocialista módon gondolkodni”. A polgári felfogású értelmiségiekkel kapcsolatosan is találkozhatunk e nézettel, miszerint előbb marxistává kellene formálnunk gon-

dolkodásukat és csak azután lenne helyes munkába állítani őket az épülő szocializmus valamely szellemi munkát igénylő területén. Ez a nézet mélységesen antimarxista és egyenesen káros, mert azon az idealista illúzió alapszik, hogy tömegméretekben megváltoztatható, szocialistává fejleszthető az emberek tudata létük, a termelési viszonyok szocialistává alakítása nélkül.

VI.

A szocialista építés jelen szakasza igen élesen veti fel a dolgozó tömegek politikai felfogása, magatartása, valamint világnézete között átmenetileg fennálló ellentmondás kérdését. A dolgozó tömegek túlnyomó része megérti és követi pártunk politikáját, magáénak vallja a proletárhatalmat, szocializmust építő társadalmunkat. Világnézetiileg azonban — annak ellenére, hogy a párt és a szocialista köznevelés és kultúra hatására már eddig is tíz- és százazrek ismerték meg különböző fokon a marxista világnézetet, a dialektikus és történelmi materializmust és ezeknek a száma évről évre nő — jórészt a burzsoá (alapvetően az idealista) világnézet rabja. A dolgozó tömegek politikai felfogásban tehát jobbra eljutottak a szocializmushoz, de világnézetiileg sokan még inkább csak a letűnt rendszernél tartanak.

Ennek elsősorban objektív okai vannak. Ugyanis a dolgozók megváltozott léte, az egyre szélesedő szocialista termelési viszonyok szükségszerűen közvetlenebbül és viszonylag gyorsabban tükröződnek a tömegek politikai felfogásában, világnézetében azonban csak több áttételen keresztül, közvettebben és viszonylag lassabban. De az elmaradás, a „szakadék”, a tömegek politikai felfogása és világnézete között csak részben adódik az objektív okokból. Hozzájárulnak ehhez szubjektív tényezők is, például a marxista világnézeti felvilágosító és nevelő munka gyengesége. Pártunk az ellenforradalom leverése után felfigyelt erre, kijavította a korábbi évek mulasztásait és széleskörű elemző munkával készített határozatok egész sorát hozta a marxista világnézet propagandájára.

A marxista világnézeti felvilágosítás kiszélesítését és fokozását szükségessé teszi a szocialista politikai felfogás, magatartás és a marxista világnézet összefüggése, kölcsönhatása is. Kétségtelen, hogy a tömegek tudatának átalakulása a politikai eszmék, nézetek terén hamarabb és könnyebben megy végbe, mint a marxista világnézet elsajátítása. Rendszerint a szocialista politikai tudat kialakulása teremti meg a kedvező feltételeket a marxista világnézet befogadására is.

Azonban nyilvánvaló, hogy a marxista világnézet is visszahat éspedig kedvezően a dolgozó tömegek politikai tudatára, magatartására. Ha a dolgozó tömegek kevésbé vagy egyáltalán nincsenek felvértezve a marxista világnézettel, akkor a szocialista politikai felfogásuk szükségszerűen ingatagabb, kevésbé mély és megalapozott, jobban ki vannak téve a reakciós politikai nézetek hatásának. Tapasztalhattuk ezt az 1956-os ellenforradalom idején is. Viszont minél nagyobb a dolgozó tömegek marxista világnézeti ismerete, annál mélyebb, elméletileg megalapozottabb szocialista politikai állásfoglalása, meggyőződése is.

A marxista világnézeti felvilágosítás, nevelés mai megnövekedett feladatai egy másik nagy fontosságú kérdést is felvetnek. A burzsoá világnézet elleni következetes harcban éles határvonalat kell húzni egyrészt a burzsoá világnézet osztályháttére és e világnézet eredendő fő képviselője, a burzsoá osztály

(nálunk már maradványai), másrészt a burzsoá világnézettel terhelt dolgozók közé. A burzsoá világnézetet nemcsak a kizsákmányoló osztályok maradványai képviselik, a burzsoá világnézet jelentkezhethet a dolgozó tömegek (a felszabadult munkásosztály, a termelészövetkezeti parasztság, a szövetkezetekbe tömörült volt városi kisárutermelők és a közeljövőben szocialista útra vezetendő, ma már nem nagyszámú falusi és városi kisárutermelők) soraiban is. Mélységesen helytelen és politikailag káros lenne a burzsoá világnézetű embereket egy kalapba dobni, a burzsoá maradványok és a dolgozók egy része közötti gyökeres osztálykülönbséget elmosni amiatt, mert lényegében azonos világnézetet vallanak. A marxisták nem a burzsoá világnézetű dolgozók ellenségei, hanem az ilyen dolgozók gondolkodásában levő burzsoá eszmék és nézetek ellenségei.

Ideológiai munkánk egyik fő célkitűzése napjainkban: a dolgozó tömegek nagy részének szocialista politikai felfogása és burzsoá (alapvetően idealista) világnézete között átmenetileg fennálló ellentmondás csökkentése és kiküszöbölése szigorúan az előbb említett elv szerint. A burzsoá világnézetű dolgozók kizárása a szocializmus építéséből, bármilyen megkülönböztetésük vagy hátrányos helyzetbe hozásuk a marxizmus lábbal tiprása, súlyos politikai hiba, sőt bűn volna. Azonban nem kisebb hiba és a szocializmussal ellentétes lenne, ha belenyugodnánk, hogy a dolgozó tömegek többsége a burzsoá világnézet rabja maradjon, ha nem tennénk meg mindent — a világnézeti nevelést mindenkor alárendelve az osztályharc általános követelményeinek — világnézetük szocialista átforgatásáért. Mindez teljes mértékben vonatkozik a burzsoá, idealista világnézet legelterjedtebb válfaja, a vallásos eszmék és beállítottság elleni harcra is.

A marxista világnézet terjesztése — akár közvetlenül, akár közvetett módon — széleskörű társadalmi feladat, mely alól egyetlen pártszervezet, állami szerv, tömegszervezet, ismeretterjesztő társulat vagy intézmény sem vonhatja ki magát. Sőt még a tömegmozgalmakat is a marxista világnézeti felvilágosításnak fórumaivá kell tennünk azzal a politikailag nagy fontosságú kikötéssel, hogy ez semmiképpen sem gyengítheti a tömegmozgalmakba tömörült dolgozók összefogását azoknak a céloknak a megvalósításáért, amelyeket a tömegmozgalmak zászlójukra tűztek.

Minden elért eredményünk, a hazánkban végbement egész szocialista átalakulás sikere döntően annak köszönhető, hogy utunkat a marxizmus—leninizmus eszméi világították meg. Hibák, megtorpanások a szocialista építő munkában mindig akkor jelentkeztek, — amikor nem érvényesült hiánytalanul a marxizmus—leninizmus pártunk politikájában.

Az ellenforradalom elleni harcban megedződött, újjászervezett pártunk éppen azáltal tudta maga köré tömöríteni a dolgozó tömegeket, elnyerni bizalmukat és megbecsülésüket, — mert egyértelmű, világos, marxista—leninista proletárpolitikát folytatott. Ez az alapja, hogy pártunkban a szó és a tett elszakíthatatlan egységet alkot. Ezért váltak a korábbi időkhez képest sokkal kedvezőbbekké a marxizmus—leninizmus széleskörű propagandájának feltételei. Evvel magyarázható a dolgozó tömegek politikai és világnézeti érdeklődésének ugrásszerű megnövekedése is.

A szocialistaépítés sikeres továbbfolytatása és befejezése érdekében fokoznunk és szélesítenünk kell a marxista politikai és világnézeti felvilágosító, nevelő munkánkat, emelnünk kell eszmei színvonalát. Ehhez az szükséges, hogy az elmélet és az ideológia munkásai behatóan tanulmányozzák, elemezzék szocialista építésünk és a nemzetközi kommunista mozgalom rendkívül színes és gazdag gyakorlatát, a szocialista tudat kialakulásának, fejlődésének folyama-

tát és törvényszerűségeit stb. Ez nemcsak felvilágosító és nevelő tevékenységüket teszi elevenebbé és meggyőzőbbé, hanem elméleti, elemző és kutató munkájukat is megtermékenyíti.

Dolgozó népünk pártunk vezetésével harcra indult a szocialista alapok lerakásának befejezéséért, a szocializmus mielőbbi felépítéséért. Ez mindenképp gazdasági feladatok megoldását, a gazdasági alap átalakítását követeli meg. De nemcsak ezt. Minden marxistának az ideológiai fronton is meg kell küzdenie a letűnt rendszer egész eszmeanyagával és ki kell vívnia a szocializmus győzelmét a dolgozó tömegek tudatában is. Hazánkban a szocializmus csak ezáltal győzedelmeskedhetik maradéktalanul a kapitalizmus felett.

БОРОТЬСЯ И ЗА ПОБЕДУ СОЦИАЛИЗМА В СОЗНАНИИ МАСС

Енѐ Енеи

В нашей стране исторический вопрос «кто кого», вытекающий из борьбы социализма и капитализма, в области политики уже давно разрешен, экономика же в настоящее время находится на этапе решения этого вопроса в пользу социализма. Вопрос «кто кого» в области идеологии однако — принимая во внимание и более быстрое распространение социалистической идеологии — стоит еще со всей остротой.

Социалистическая идеология уже и до этого глубоко проникла в сознание трудящихся, влияние же буржуазной идеологии значительно ослаблено. VII съезд нашей партии выдвинул задачу скорого завершения заложения основ социализма. Поэтому в области идеологической работы на нас лежит ответственность усилить борьбу против буржуазной идеологии (буржуазной и мелкобуржуазной морали, национализма, идеалистических и религиозных взглядов и т. д.), преодолеть самую опасную в наши дни ее форму — ревизионизм и примиренчество с ним, усилить борьбу против догматизма и сектанства, что препятствует борьбе против ревизионизма в построении социализма.

Нужно, чтобы мы в своей идеологической работе достигли того, чтобы политические взгляды, мировоззрение, культура трудящихся, их работа и поведение полностью были пронизаны идеями марксизма-ленинизма.

В настоящий период строительства социализма в нашей стране нужно считаться с новыми особенностями формирования и развития сознания в отличие от ранее существовавших классовых обществ, с отставанием сознания от бытия, с существующими переходными противоречиями в политических взглядах, поведении, мировоззрении трудящихся масс. Вся нашу идеологическую работу пронизывает важное признание того, что самым главным орудием формирования и постоянного развития социалистического сознания является активное революционное участие трудящихся масс в новом общественном строительстве.

Наш трудовой народ под руководством нашей партии вступил в борьбу за скорейшее построение социализма. Это требует прежде всего полного преобразования экономической основы, но не только этого. Сознательным распространением социалистической идеологии, марксизма-ленинизма нужно бороться за победу социализма и в сознании трудящихся масс. В нашей стране только таким образом социализм победит пережитки капитализма.

KÄMPFEN WIR FÜR DEN SIEG DES SOZIALISMUS AUCH IN DEM BEWUSSTSEIN DER MASSESN

Jenő Jenei

In unserem Lande hat sich die aus dem Kampf zwischen Sozialismus und Kapitalismus sich ergebende geschichtliche Fragestellung «wer besiegt wen» auf dem Gebiete der Politik schon früher entschieden, hinsichtlich der wirtschaftlichen Grundlagen ist sie jetzt in der Etappe der vollständigen Entscheidung zugunsten des Sozialismus.

Dagegen besteht noch recht scharf die Frage «wer besiegt wen» auf ideologischem Gebiete — auch wenn man die immer mehr raschere Verbreitung der sozialistischen Ideologie beachtet.

Die sozialistische Ideologie ist schon bis jetzt auch in weiten Kreis und tief in das Bewußtsein der Werktätigen eingedrungen, dagegen hat die Ideologie der Bourgeoisie

ein riesiges Gebiet verloren. Der VII. Kongreß unserer Partei hat die Beschleunigung des Aufbaus des Sozialismus, die baldige Beendigung des Niederlegens der sozialistischen Grundlagen zur Aufgabe gestellt. Daraus folgt für unsere ideologische Arbeit, dass wir den Kampf gegen die bourgeoise Ideologie (gegen das bourgeois-kleinbürgerliche Leben, gegen die moralische Auffassung, gegen den Nationalismus, gegen die idealistische, religiöse Auffassung usw.) verschärfen müssen, wir müssen die in unseren Tagen gefährlichsten Formen der bourgeoisen Ideologie, den Hauptgefahr bedeutenden Revisionismus und die Versöhnlichkeit mit ihm bekämpfen, und wir müssen gegen Dogmatismus und Sektierertum, welche den Kampf gegen die bourgeoise Ideologie und besonders gegen den Revisionismus verhindern, auftreten. Wir müssen mit unserer ideologischen Arbeit erreichen, dass die politische Auffassung, das weltanschauliche Antlitz, die Moral, die Kultur, die Arbeit und das Verhalten der Werktätigen durch die Ideen des Marxismus-Leninismus vollkommen durchdrungen sein sollen.

Wir müssen aber auch in der heutigen Etappe des sozialistischen Aufbaus in unserem Lande mit den neuen von den früheren Klassengesellschaften verschiedenen Zügen der Entfaltung, der Entwicklung des sozialistischen Bewußtseins, mit dem Rückstand des Bewußtseins hinter dem Sein und auch mit dem vorübergehenden Widerspruch zwischen politischer Auffassung und Weltanschauung der werktätigen Menschen rechnen. Es solle unsere ganze ideologische Arbeit die entscheidende Erkennung durchdringen, dass das Hauptmittel für die Ausbildung und ständige Entwicklung des sozialistischen Bewußtseins die aktive revolutionäre Teilnahme der werktätigen Massen in dem Aufbau der neuen Gesellschaft ist.

Unter der Leitung unserer Partei hat sich unser werktätiges Volk für den baldigen Aufbau des Sozialismus zum Kampf gestellt. Dies fordert vor allem die vollständige Umänderung der wirtschaftlichen Grundlagen, aber nicht nur dies. Mit der Propaganda der sozialistischen Ideologie, mit der des Marxismus-Leninismus müssen wir den Sieg des Sozialismus auch in dem Bewußtsein der werktätigen Massen erkämpfen. Nur dadurch wird der Sozialismus über dem Kapitalismus restlos siegen.

FIGHT FOR THE VICTORY OF SOCIALISM ALSO IN THE CONSCIOUSNESS OF THE MASSES

Jenő Jeney

The historical question «Who defeats whom?» resulting from the struggle of socialism and capitalism in Hungary was decided earlier in the political field, while as to the economic foundations it is in the stage of being brought to an issue in favour of socialism. Nevertheless, in the field of ideology the question «Who defeats whom?» is still a matter of keen interest even if we take into account the growing rate at which socialist ideology is gaining ground.

The socialist ideology has already deeply penetrated the masses and the bourgeois ideology has lost considerable ground in their minds. The 7th Congress of our Party has set the task of speeding up the construction of socialism, of completing in the near future the laying of the socialist foundations. This requires the fulfilment of such tasks in our ideological work as to intensify the struggle against bourgeois ideology (bourgeois and petty bourgeois view of life and morals, nationalism, idealistic, religious ideologies etc.), to defeat the most dangerous form of bourgeois ideology in our days, to wit, revisionism, the conciliatory spirit susceptible to tolerate it, to deal severely with dogmatism and sectarianism hampering socialist construction and the fight against the bourgeois ideology, particularly, revisionism. Our ideological work must achieve that the ideas of Marxism and Leninism should penetrate the political conception of the workers, their ideology, morals, culture, work and attitude alike.

In the present stage of socialist construction, the new features of the development of socialist consciousness and its lagging behind existence, so different from those in earlier class societies, as well as the temporary contradiction between the political outlook, attitude and view of life of the working masses should be duly taken into consideration. It is of primary importance for our ideological work to recognize that the most effective means of shaping and continuously developing the socialist mind is the active revolutionary participation in the building of the new society.

The building of socialism requires, in the first place, the complete reshaping of the economic foundations, yet its final victory can be ensured only by instilling in the minds of the working masses the socialist ideology, Marxism and Leninism.